

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Biserica pre timpul expedițiilor cruciate.

Încă din veacurile dintâi ale erei creștine au început creștini pioși a peregrina la sfintele locuri și a-se închina lui Dumnezeu în locul, unde a petrecut pre pământ Mântuitorul lumii, unde a suferit mărtea pre cruce, și unde Domnul Ceriului și al pământului a biruit mărtea prin învierea Sa cea de a treia zi. Aceste sfinte locuri la anul 637 au fost ocupate de cătră mohamedani, cari în anul acesta sub conducerea califului Omar au cucerit Ierusalimul. La început mohamedanii s'au arătat toleranți față de peregrinii creștini. Cu începere din veacul al decelea situațiunea s'a schimbat. Peregrinii creștini au început să fiă persecutați și maltracțați; bisericile și altarele creștine au fost batjocurite și dărimate de mohamedani.

Faptul acesta a produs mare resens în întregă lumea creștină, atât în Orient, cât și în Occident. Orientul, între împrejurările, în cari se găsia pre atunci sub împărății bisantini, nu potu face nimic pentru eliberarea sfintelor locuri de sub domnia mohamedanilor. Astfeliu misiunea de a elibera sfintele locuri de sub această stăpânie, devenită nesuportabilă pentru lumea creștină o-a luat asupra-și Occidentul. Spre scopul acesta s'a ivit încă în veacul al decelea în Europa apusână un puternic curent. Și când această idee se generalisă, și deveni matură pentru realizare, papa Urban II conchemă două sinode, și anume unul la Piacenza în Italia superiără și al doilea la Clermont în Franca de sud. În aceste sinode papa Urban II îmbărbătă pre creștinii adunați, ca sub scutul crucii Domnului se pornescă cu răsboiu, și să elibereze sfintele locuri din mânilor păgânilor. Sub impresiunea puternicului curent produs în apusul Europei în

acastă direcțiune s'au început expedițiunile cruciate, cari au ocupat Europa timp de 200 de ani. Expedițiuni cruciate istoria numără șapte. În aceste expedițiuni au curs mult sânge de creștin. Scopul însă nu s'a potut ajunge din motivul, că la realizarea acestei nobile dorințe creștine nu a prevalat spiritul evangheliei Domnului, ci spiritul lumii.

Prima expedițiune cruciată a pornit din Europa la anul 1096 sub conducerea ducelui de Lotaringia Gottfried de Beuillon cu o armată de 600,000 de oameni. Cu această armată după multe năcazuri, strapțe și greutăți Gottfried ocupă în 15 Iulie 1098 Ierusalimul din mânilor mohamedanilor, și fu proclamat de rege al Ierusalimului. Murind Gottfried în anul următoriu lui îi-urmă în domniă fratele său Balduin.

Din început s'a potut însă vedé, că domnia redobândită asupra sfintelor locuri prin cruciați nu va poté să aibă trăinicie, și anume din motivul că cruciații după cucerirea Ierusalimului n'au ținut cont nici de organizarea bisericii ortodoxe din locurile ocupate de dênșii, nici de tradițiunile și aspirațiunile poporului creștin ortodox de acolo, ci în locul patriarhului legal al Ierusalimului Simeon au instituit un patriarh latin, și au înființat 4 arhiepiscopii și mai multe episcopii latine. Tot astfeliu au proces cruciații și față de alte orașe din Orient ocupate de dênșii.

Domnia cruciaților asupra Ierusalimului a ținut până la anul 1187, când în Octomvre a fost reocupat de mohamedani sub conducerea sultanului Saladin. La anul 1229 a fost Ierusalimul de nou reocupat de cruciați sub Fridric II. Creștinii însă între împrejurările, în cari se gasiau, nu s'au potut sustiné în stăpânie.

lui, decât numai până 1244. Astfeliu dorința Europei de a deveni creștinii stăpâni preste sfintele locuri, pentru a cărei realizare Europa a pierdut 5—6 milioane de oameni, a rămas fără rezultatul dorit.

Causele, pentru cari această dorință nu s'a potut realiza, au fost atât împrejurările climatice, din a căror cauză au perit mulțime de cruciați, parte și mai cu seamă dușmănia, ce s'a născut încă dela început între orientali și apuseni, precum și corupțiunea, ce s'a lăsat între cruciați și între următorii lor, născuți și crescuți în Palestina.

Resultatul dorit nu s'a ajuns prin expedițiunile cruciate; dar biserica apuseană a obținut prin aceste expedițiuni însemnate succese, și anume: 1) s'a ridicat prestigiul puterii papilor, cari în aceste expedițiuni pășesc ca conducători ai poporilor apusene, 2) s'au înființat trei orduri de cavaleri, cu misiunea de a fi totdeauna gata să lupte pentru scopurile bisericii și 3) biserica apuseană, venind prin expedițiunile cruciate în contact imediat cu poporile orientale a început a face propagandă atât între mohamedani și păgâni, cât și între poporile creștine din Orient de a-le supune jurisdicțiunii sale.

Spre a converti pre mohamedani la creștinism biserica apuseană a trimis missionari la sultanii din Asia și Africa; dar această încercare a rămas fără rezultat. De asemenea a încercat a câștiga pentru creștinism pre mongoli, cari pre timpul cruciatelor ocupaseră o parte însemnată din China și Persia, și cari faptice voiau să adopteze creștinismul; dar primind mai târziu Mongolii, o parte religiunea lui Mohamed și alta religiunea lui Budha; și această încercare a rămas fără rezultat.

În legătură cu acestea notăm, că pre timpul expedițiunilor cruciate s'a observat și vădit în o măsură neasceptată consecințele rumperii dintre Orient și Occident dela anul 1054. Cruciații priviau, și tractau pre creștinii aparținători bisericii orientale de schismatici. În locurile ocupate de cruciați patriarhii și episcopii orientali au fost înlocuiți cu episcopi latini, cărora preoții orientali erau siliți a-le recunoște jurisdicțiunea; ér în casurile, în cari preoții orientali nu voiau a-se supune și a recunoște jurisdicțiunea episcopilor latini, erau goniți și maltractați. Așa de exemplu în insula Cipru 13 monachi orientali au fost arși din motivul, că n'au voit să recunoască jurisdicțiunea arhiepiscopului latin.

După retragerea cruciaților din locurile ocupate de dênșii au trebuit să-se retragă din Orient și dignitarii bisericesci de rital latin, instituiți de dênșii.

Biserica apusenă însă a privit și de aci înainte de teritoriu aparținătoriu jurisdicțiunii sale părțile ocupate de cruciați din teritoriul aparținătoriu jurisdicțiunii bisericii orientale; și astfeliu s'au format în biserica apusenă funcțiunile de: patriarhi, arhiepiscopi și episcopi „in partibus infidelium“ (în părțile necredincioșilor), funcțiuni, cari se susțin până în ziua de astăzi în biserica apusenă.

Timpul expedițiunilor cruciate l'a folosit biserica apusenă și pentru a uni bisericile heterodocse din Orient, cari în urma eresurilor ivite în perioada a doua se desbinaseră de biserica orientală mamă, și anume pre: Armeni, Iacobiți, Maroniți și Nestoriani. Iacobiții și Nestorianii respinseră însă aceste încercări de unire. Armenii însă voind a-și apăra cu ajutoriul latinilor situațiunea politică, creată prin înființarea unui regat armean în Armenia mică la anul 1195 intrară în legături de uniune cu biserica apusenă. Această legătură însă mai târziu încetă și se reînnoi numai în perioada a cincea a istoriei bisericesci. Maroniții, seau monoteliții, cari trăiau pre muntele Libanului și în jurul acestuia, s'au unit în veacul al doispredecelea cu biserica Romii.

Eresurile ivite în biserică dela 1054—1453.

a) În orient.

1. Bogomilii. Acest eres s'a dezvoltat din eresul Paulicianismului, carele s'a ivit în Orient în perioada a doua a istoriei bisericesci. Bogomilii învetau, că Dumneșeu Tatăl ar avé doi fii, și anume pre unul bun, numit Cuvântul (Christos) și pre unul rău, numit Satanael. La început Satanael, ca cel dântăi fiu născut al Tatălui, ca căpetenia și principele ingerilor a ședut d'a drépta Tatălui, și împreună cu Tatăl a guvernat lumea. Mai târziu revoltându-se Satanael încontra lui Dumneșeu Tatăl a fost isgonit din Ceriu, — și ca isgonit de Tatăl ar fi creat din chaos o lume nouă. El a format și pre om din apă și pământ, și s'a încercat a-i da viață din sufletul său. Nesuccedându-i lui Satanael a da viață făpturii formate de dênșul din pământ și apă, a rugat pre Dumneșeu Tatăl, ca să dea viață și suflet făpturii formate de dênșul. Dumneșeu ascultând rugarea lui Satanael a inspirat făpturii create de dênșul spirit de viață; și astfeliu omul este creat după corp de Satanael, ér după spirit de Dumneșeu. Tot Satanael a sedus pre Eva, și în urma acestei seduceri s'a născut Cain ca reprezentantele răului

în lume. Contra lui Cain ca reprezentant al relelor în lume Adam și Eva au născut pre Avel, ca reprezentant al binelui în lume. Pentru născerea lui Cain Dumnezeu Tatăl a detras lui Satanael puterea creatoare pre mai departe; și l'a lăsat numai în stăpânia ființelor create până atunci de dânsul. Satanael a sedus neamul omenesc în timpul testamentului vechiu. El s'a descoperit jidovilor prin Moise de Dumnezeu suprem, și prin legea dată de dânsul prin Moise a dus mulțime de oameni la morțe.

În anul 5500 dela creațiunea lumii Dumnezeu Tatăl s'a îndurat față de neamul omenesc, și a trimis pre al doilea fiu al său în lume, pre Mântuitorul Christos, carele a luat numai la aparință corp omenesc din fecióra Maria. Mântuitorul Christos a petrecut pre pământ, și a învățat așa, precum istorisesc evangeliile. Morțea pre cruce o-a suferit numai la aparință, și Satanael a lucrat, ca să fiă omorît de jidovi. După învierea Mântuitorului Christos din morți Satanael i-a recunoscut superioritatea, și din Satanael a fost degradat întru Satana. Mântuitorul Christos s'a înălțat însă la Ceriuri, și șede de-a dreapta Tatălui, ocupând acolo locul fratelui său mai bătrân cădută din grația lui Dumnezeu prin propria sa purtare. După înălțarea Mântuitorului Christos la Ceriuri Dumnezeu a trimis în lume pre Duchul sfânt, carele conlucră la sfințirea credincioșilor, și carele după ce va termina opul mântuirii, se va întorče érași la Dumnezeu.

Bogomilii combăteau ierarchia și ceremoniile religioase și desprețuiau căsătoria. Eresul acesta s'a susținut mult timp în Tracia, și în Bulgaria, a trecut și în Rusia, precum și în apusul Europei, în Franca, Germania, și Anglia, răspândind sub nume de „Catari“ (curați) idei manicheice.

2) Volvchii, seau magii. Eresul acesta s'a ivit pre la mijlocul veacului al unsprezecelea în Rusia pre lângă Volga. Volvchii propagau în popor credința greșită, că dênșii sunt atotsciutori, și răspândeau diferite superstițiuni în popor. Așa de exemplu din incidentul unei fómete răspândiră Volvchii între popor ideea greșită, că vina pentru această calamitate o pórta femeile beștrâne. Sedus de Volvchi poporul inscenă o adevărată gónă asupra femeilor beștrâne, dintre cari o mulțime au fost omorîte. Pășind autoritățile statului încontra acestui eres, și convingându-se și poporul însuși, că este sedus și dus în rătăcire prin acest eres, mulți dintre eretici au fost omorîți de popor, și eresul a încetat.

3. Strigolnicii s'au ivit în Russia și anume în Pskow lângă Novgorod. Propagatorii acestui eres au fost

Carp Strigolnicul și un diacon cu numele Nichita în veacul al patrusprezecelea. Strigolnicii propagară idei greșite încontra ierarchiei, și încontra sacramentelor. Contra acestui eres au pășit patriarhii din Constantinopol Nil și Antoniu între anii 1371—1396, — dând ierarchiei rusesci sfatul, ca la delăturarea acestui eres din popor să pășescă cu blândețe, — luminându-l asupra rătăcirilor, cari le conține, mai departe sfatuindu-o ca să observeze în modul lor de gândire și acțiune canónele bisericii, și să ducă o viață de model, ér pre căpeteniile Strigolnicilor să-i escomunică. În urma sfatului primit din Constantinopol, episcopul din Susdal Dionisiu veni la Pskow și prin predicile și manierele sale creștinesci îi-succese, ca să convertescă poporul la credința bisericii ortodoxe. Astfeliu a fost înlăturat acest eres din popor, ér propagatorii eresului Carp și Nichita au fost escomunicați și apoi omorîți de poporul infuriat.

b) În Occident.

Dintre eresurile, cari s'au ivit în această periódă în Occident înregistrăm aici următoarele:

1. Valdensii. Eresul acesta s'a ivit în Franca de sud. Urzitorul lui a fost un neguțătoriu din Lyon cu numele Valdensius. Dânsul fiind strêpus în mare durere prin morțea unui amic al său, și neaflând în durerea sa mângâiere, deórece nu avea încredere în cler a pus să-i-se traducă sfânta scriptură din limba latină în limba francesă. Cetind dânsul sfânta scriptură a ajuns la convingerea, că omul se póte mântui numai prin sărăciă de bună voiă și prin pocăință. În această convingere împărți averea sa săracilor și în conștelegere cu mai mulți aderenți ai săi începu a predica în Lyon și în jurul Lyonului „sărăciă de bună voiă și pocăință.“

La anul 1184 Valdensiu a fost escomunicat de papa Luciu III. În urma escomunicării Valdensiu și aderenții săi începură a combata ierarchia și a învăța, că numai sfânta scriptură póte fi isvor al credinții religioase, ér ierarchia și ceremoniile religioase sânt de prisos. De asemenea combătură Valdensii toate aședămintele bisericesci, cari după părerea lor nu le aflau destul de motivate prin sfânta scriptură. Astfeliu Valdensii sânt premergătorii protestantismului. Fiind Valdensii persecutați în Franca s'au refugiat în Savoya, unde se susțin până în ziua de astăzi. În veacul al patrusprezecelea valdensii au înființat unele comune și în Boemia.

2. În veacul al patrusprezecelea a pășit încontra bisericii apusene cu un nou eres în Anglia Vic-

lif. Dênsul a funcționat cu începere dela 1372 ca profesor la universitatea din Oxford. Pre timpul sêu se formase în Anglia un puternic curent încontra potestății papei și preste tot încontra ținutei ierarhiei bisericii apusene și mai cu sémă încontra monachilor. În fruntea acestui curent se pune Viclif. Dênsul la anul 1366 combătu mai ântâi potestatea politică a papei, ér după aceea combătu și potestatea papei ca instituțiune bisericéscă, precum și pre monachi, — sprijinit fiind Viclif în acéstă ținută a sa de universitate, de curte și de nobileme. Voind Roma sê impedece tendința lui Viclif a combătut 19 puncte din scrierile lui.

Încurajat fiind însê Viclif prin sprijinul curții, al nobilimii și al universității combatu întrégă sistema bisericii apusene de atunci, condamnând tôte învățăturile, cari după dênsul nu erau de ajuns motivate în sfânta scriptură. Dênsul spre scopul acesta a tradus biblia în limba englesă, și învăța, că din biserică sê-se scérgă tôte învățăturile și aședemintele, cari nu sunt basate de-a dreptul pre cuvintele sfintei scripturi. În special negă Viclif îndreptățirea ierarhiei de a enuncia pedepse, de a avé avere, mai departe negă că în sfânta cuminecătură se preface pânea și vinul în corpul și sângele Mântuitoriului Christos, și învăță Predestinațianismul.

Vedënd aderenții și sprijinatorii sêi, că Viclif cu învățăturile sale merge pré departe au început a-l părăsi, și un sinod ținut în London la 1382 a condamnat 24 de puncte din învățăturile sale, și între astfelu de împrejurări a trebuit sê-se retragă din funcțiunea de profesor. Eresul lui Viclif s'a susținut în Anglia și după mórtea lui întêmplata la 1384 cam până la începutul veacului al cincispredelea.

(Va urma.)

Cuvânt funebral

rostit la mormântul învățătorului Georgie Popoviciu din Buteni, de Nicolau Boscaiu inv. în Bodești.

Triști ascultători !

Ne-am adunat împrejurul cosciugului unui repausat confrate al nostru ! Impejurul cosciugului iubitului nostru coleg și cinstitului DVóstră învățător !

Nu sciu ce se ȳic în momentul de față. Plângevoiu cu Eremia prorocul ȳicënd : „Ochiul meu lacriméză, și nu sê opresce și nu află répaus,“ sêu ȳice-voi cu apostolul Pavel : „Fraților ! nu vé întristați pentru cei ce au adormit... ca și ceialalți ce n'au nădejde.“

Plânge-vom mai ântâi, lăcrima-vom, că am perdut din mijlocul nostru noi învățătorii pre un vrednic coleg

ér DVóstră pre un harnic învățător, care ș'a împlinit chemarea cu scumpătate, care ș'a făcut datorința în tótă privința.

Nu mi-e scopul a însira meritele scumpului nostru defunct, cășcigate față de DVóstră, și față de societate, acelea deja le-ați auȳit. Voi spune numai, că durere mare simțim prin perderea scumpului nostru coleg, nunumai noi cei de față, ci o generațiune întréga de tôte categoriele. Plugari, măestri învățători, și preoți sunt, cari și-au cășcigat cunoscințele prime dela defunctul, pre care acum l'am petrecut la mormânt.

O mórte crndă, o mórte nemilósă ! Cruzimea ta și neindurarea ta, a răpit pe capul unei familii, care puțină vreme s'a bucurat de fericirea ei, pre părintele crescător al unei generațiuni fragede, pre colegul stimat al unui corp învățătoresc, pre membrul și vicepresidentul unei reuniuni respectabile de învățători !

Te plânge familia, te plânge societatea, te plâng colegii, te plânge reuniunea învățătorilor pe tine, cel ce fără grai și fără suflare ești deja.

Dar tu iubite coleg, pare că te-ai împăcat cu mórtea nemilosă, care fără îndurare te-a răpit din mijlocul nostru. Pare că prietinie ai legat cu dêasa ; nu cauți la durerile și plângerile celor dimprejurul teu ; pare ca și cum ai ȳice cu apostolul : „Fraților nu vé întristați pentru cei ce au adormit ca și ceialalți ce n'au nădejde“ și cu cuvintele eclesiastului : „că și înțeleptul móre ca și cel nebun. De aceea urit-am viața, căci mi-s'a făcut disgust de tot ce se petrece sub sóre, căci tôte sunt deșertăcine și vînare de vânt.“ Pentru că „ce are omul din tótă truda sa și din tôte poftetele sale câte le are sub sóre ? Tôte ȳilele lui nu sunt decât durere și ostenelele lui decât scârbă, nici nóptea inima lui nu are répaus, deci tôte sunt deșertăcine.“

Și totuș, pre lângă tótă mângăierea ce pari a ni-o da, inima ta pare a ȳice : O mórte. o mórte ! Nu mé pot depărta ușor de dragii mei școlari, pre cari cu dragoste i-am luminat ; nu mé pot depărta de mângăierea ȳilelor mele ; nu pot părăsi postul meu de onóre ce l'am ocupat în reuniunea nóstră învățătorescă, nu pot sê mé despart de colegii mei iubiți, fără a le adresa câteva cuvinte.

„Deci lasă-mé se ȳic iubiților mei elevi pre cari i-am crescut : adio, iubiților mei elevi, căroră v'am fost părinte după părinții vostrii. Fiți ascultători de părinții vostrii trușeci și spirituali. Urmați totdauna sfaturilor și povețelor lor. Cercetați cu diligență școla și s-ta biserică. Rugați-vé lui Dumneȳeu, pentru-că tot ajutorul de sus este. Fiți blînzi, umiliți și cu temere de Dumneȳeu pentru-că „începutul înțelepciunii e frica Domnului.“

Ér colegilor mei le ȳic : Iubirea mea față de voi îmi causéză mari dureri la despărțirea de voi, iubirea vóstră ce mi-ați arêtat însê mé mângăe ; deci adio corp învățătoresc și reuniune învățătorescă, și vé rog nu me uitați !

Mai lasă-mé, sê mé adresez și Atotputernicului nostru Creator, carele ne-a pus pre fie-carele la locul sêu ; așceaptă puținel sê ȳic cu cuvintele stei scripturi : „Părinte, cursul l'am plinit credința o-am păzit.“

Ér eu iubit coleg ! În numele colegilor têi ce stau triști privind la trupul têu rece, în numele corpului și a reuniunei nóstre învățătoresci, îți răspund la adiurile tale,

er cu un: adio iubit coleg! Te duci din sinul nostru, părăsești cariera grea, căreia te-ai dedicat, părăsești elevii tăi, părăsești lumea și toate bunătățile ei, le ții cu dispreț: „Toate sunt deșertăciune cele pământești, câte nu-i rămân omului după moarte.“ Te asigurăm însă, ție îți rămâne și după moarte: iubirea noastră. Er la despărțire îți intonăm: „În veci amintirea ta.“

D I V E R S E.

† *Cas de moarte.* Înregistrăm cu durere, că confratele nostru Ioan Evișan, paroh în Pecica română a fost greu încercat de providență, — perșând pre soția sa Regina n. Todorescu, carea după un morb greu de 6 zile în 1/13 Martie a. c. la 6 ore după amăzi trecu la cele eterne în anul 26 al vieții și 11 al fericitei sale căsătorii, — lăsând în cel mai profund doliu pre neconsolabilul ei soț și cinci prunci orfani. Rămășițele pământești ale defunctei s'au depus spre odihnă eternă Vineria trecută în cimiteriul din Pecica română în ființa de față a unui public ales și numeros.

Esprimându-ne condolența față de familia rămasă în doliu, rogăm pre Dumnezeu să-i dea puterea și tăria sufletească, ca să pótă suporta această pierdere, ér sufletul răposatei să-l așeze în locașurile dreptilor.

† *Necrolog.* Părintele Teodor Coloja din Buteni a fost încercat de o grea și durerosă lovitură perșându-și pe neuiata sa soție Gizela Coloja n. Coțoiu. După un morb greu împărțășită fiind cu santele taine în etate de 37 ani ș'a dat nobilul suflet în mâinile Creatoriului, lăsând în cel mai profund doliu, pre neconsolabilul ei soț, pe iubiți ei (10) fii și fice, și mai multe rudeni. — Serviciul funebral a fost oficiat în 27 Februar st. v. decătră părintele protopop Constantin Gurban, asistat de mai multi preoți și de diaconul ceremonial Iuliu Bodea. Cântările le-au executat corul școlarilor. Fie-i țărina ușoră și memoria binecuvântată!

† *Necrolog.* Georgie Popoviciu învățator în Buteni și vice-president al reuniunii cercuale învățătorești din tractul Butenilor, servind ca învățator 28 de ani, a răposat în etate de 46 de ani. Înarmorntarea s'a făcut în 27 Februarie cu pompa cuvenită. Servișul funebral l-a sevîrșit părintele protopresbiter Constantin Gurban asistat de preoții I. Gurban, T. Coloja A. Nica, G. Draga, G. Popoviciu și de diaconul ceremonial Iuliu Bodea. Cântările au fost executate de mai mulți învățatori de prin prejur. La finea servișului părintele protopresbiter tractual a ținut un discurs funebral prin care arătând meritele răposatului pe terenul înștrucțiunei, dete expresiune durerii ce o suferé școla noastră prin moartea defunctului. La mormnt învățatorul Nicolau Boscaiu în numele reuniunii cercuale învățătorești încă a rostit un discurs bine simșit. Fie-i țărina ușoră și memoria binecuvântată!

* *Cunună vecinică pre mormntul iubișilor răposași,* despre care am luat notișă în nume-

rul trecut, că din incidentul morșii regretatului Dr. Lazar Petco s'a pus baza unui fond cu menișune de binefacere nu s'a luat inișiativa de mai mulți d-ni, ci de institutul oe credit și economii „Victoria“ care a dat spre scopul acesta 100 fl. drept basă, la care s'a și asociat deja inteligența din Arad prin rescumpărarea cununilor și în chipul acesta s'a făcut bun început pentru realizarea nobilului scop.

* *Mulțămită publică.* Tinerimea română dela academia de drepturi din Oradea-mare, din considerățiunea de a putea tinde [mână de ajutoriu confrăților lor, și prin acésta de a mai ușura după posibilitate sörtea tinerilor studiosi, dar scăpățati de mijlocele materiali, va sé țiiă peste tot îndemnați de a face numai fapte bune, nobile, umane și creștinesci, dar totodată și demne de imitat. În carnavalul din anul curinte, conșelegându-se unii cu alșii, adecă domnii juristi gr. or. cu cei gr. cath. dar toți români și stânci de granit a generațiunei române, în favórea și scopul susindicat, dete un concert împreunat cu dans. —

Dorința tinerimei juridice din loc, sé vede realizată, peste așteptare, cu atât mai vertos, căci din prisosul venitului curat, au ajuns, nu numai în părșile deja mai nainte socotite, ci chiar și pentru ajutorarea elevilor sëraci dela școla noastră gr. or. din loc, depunându-se la mâna mea 17 coróne, spre ale împărși între școlarii mai sëraci.

Pentru care daru și faptă marinimóșă, subsemnatul în numele școlarilor submanuați, vin și pe acésta cale a le exprima D-lor juristi din comitetul arangiatoriu, cea mai cordială mulțămită, rugând pre atotputernicul Dumnezeu, sé li întărăscă puterile, ca sé mai pótă face astfeliu de faptă nobilă; apoi îndeplină sănătate să-și pótă ajunge și vedé cu ochii fie-carele dintre dênșii realizată ținta și scopul dorit! — Oradea-mare, 3/15 Martie, 1895. — Elia Bochiș, învățatoriu.

* *Importante documente istorice.* „Timpul“ află, că d-l profesor Bogdan, în urma cercetățrilor, ce a făcut în iarna acésta la biblioteca imperială din St. Petersburg, a descoperit printre manuscriptele polone ale acéstei biblioteci autograful cronicei moldovenesci în limba polonă dela 1566, al cărei autor era până acum necunoscut, și o nouă operă în limba polonă a lui Miron Costin despre Moldova și Muntenia. D-l Bogdanu va publica aceste importante descoperiri într'o serié asupra istoriografiei moldovenesci din sec. 15—17, care va apăre în curénd.

* *Remediu contra tăeturilor* — Frunzele de indrișaim au proprietatea de a vindeca repede tăeturile jupuiturile și alte râni de acelaș fel. Se ia una sau mai multe frunze din acésta plantă, cari se sdrobesc puțin pe o cărpă; apoi se aplică pe rană, și adesea se întâmplă ca o singură frunză să fie de ajuns pentru vindecarea complectă, radicală, căci ea se lipește fórté tare de piele, ajută la apropiarea cărnurilor și cicatrizează ast-fel rana în scurtă vreme.

* *Mijloc de a conserva un timp óre-care paserile vânate.* — Se îndópă cu vată muiată în acid

fenic amestecat cu apă, gitlejul și târtița păserei; i se scot ochii și se înlocuiesc tot cu dopuri de vată îmbibată cu acid fenic, și se atârână pasărea ast-fel, spre a o conserva, sau, dacă trebuie expediată unde-va, se învelește totă în vată sau într'o cârpă muiată în acid fenic.

* **Bismarck.** Întréga Germanie se pregătește la sêrbarea aniversărei zilei natale a-lui Bismarck, care va avea loc în 1 Aprilie. În ziua acésta împlinește bêtrînul cancelar al optzecilea an al vieții sale. Neînfrânt pòrtă sarcina bêtrîneței sale și este încă tot puternicul bărbat, precum a fost dela începutul carierii sale. Cu tóte acestea există órecari temeri din partea medicilor, că óre va puté resista entuziasmului, care de sigur va isbucni în ziua sêrbătorii în Sachsenwald. El va puté. A sé împărtăși de gloria câstigată, cere de sigur mai mare încordare, decât a-și face glorie. Totuș el s'a știut exercita în acésta artă în decursul ultimilor ani și el pòte mulțami acésta dimisiei sale. În óre-care privință a fost acésta un noroc pentru el. Ultimul și cel mai mare noroc. Prin ea ajunse el în deplina posesiune și folosire a popularității lui fără exemplu. Ca un vulcan isbucni acésta în tóte părțile, pecând sé lăși vestea în Germania, că Bismarck nu mai este cancelar. El a fost dimis S'a retras în pădurea sa. Acuma numai, când nu mai era nimica, s'a putut vedé, ce vađa avea înaintea poporului. Ca cu ochi hipnotisați priviau toti spre Friedrichsruhe întrebând, óre ce va face, ce meditează în prezent și ce va plănui pentru viitor. El, totdeauna și peste tot numai el! Nu sé mai vedea sórele punéndu-sé el cu corpul său gigantic înaintea sórelui. Dacă el sé mișca, era un eveniment. Dacă făcea vre-o călătorie, devenia cale triumfală. Dacă vorbea un cuvânt, rêsuna până la marginile pământului, și sé întona iarăș prin tóte organele de publicitate. Ceva asemenea nu s'au vèzut nici odată în bêtrîna Europă.

Ast-feliu și sêrbătórea aniversării zilei a optzecia a nașterii sale va reuși splendid, ca și când ex-cancelarul ar fi în funcțiune și rang. Să ne închipuim, că el ar fi încă puternicul ministru, — care a fost în decurs de 28 de ani — ce s'ar întembla? În splendórea externă sêrbarea desigur n'ar lăsa nimic de dorit. Tot cel-ce are rang și titlu în imperiul german s'ar îmbrăca în mare ținută, spre a-i aduce omagie. Toți ministrii i-ar face un compliment. Tóte autoritățile și toți funcționarii i-ar aréta reverința cea mai adêncă. Ar fi o sêrbare dintre cele mai alese, la care după cum în astfel de cazuri este obiceiul, nu sé pòte deosebi adevêrul de falsitate, sinceritatea de fățarnicie. Așa va fi mai mult o sêrbătóre populară, o sêrbătóre pentru Germania întréga, și strigătul de bucurie va rêsuna din mii de voci prin Sachsenwald. Și dacă sé vor și reținé mulți de a lua parte din ură politică sêrbătórea nu va pierde nimica. Fiecare credință are lipsă de ereticii ei. Este fapt, că Bismarck ca om privat în ziua aniversării a optzecia va fi sêrbătorit cu un entuziasm cu mult mai mare, decât dacă ar fi fost Bismarck și acum cancelar. Acésta o mulțameșce dimisiei sale.

Încă și un alt cășcig îi aduse acésta. Togmai au

apărut „Tischgesprächen“ (convorbiri de masă) de H. v. Poschinger, care sé pare, că s'a publicat cu intențiune togmai înainte de sêrbarea ășlei nașterii sale. Cartea conne o continuare din „convorbiri de masă“, și alte declarațiuni a-le prințului.*) Dela pagina primă până la pagina ultimă este o lectură fòrte atrăgétóre. Marele bărbat a desbrăcat uniforma de gală, — în rocul de casă șade el înaintea cetitorului și vorbeșce despre tot ce trăeșce în cugetarea sa și întîmplarea i-o pune în gură. Sau îl vezi cu istorica-i pălărie pe cap, cum umblă prin parcul său urmat de cei doi câni ai lui, și-l auđi, cum instruiază pe drum pe însoțitorii lui despre tóte faptele mari pe cari le-a făcut în viața sa în modul cel mai confidențial.

Colecțiunile lui Poschinger, despre care sé șcie, că nu sunt date publicității fără a fi fost examinate de domni și de măiestru, vor ocupa odată în literatură și istorie un loc deosebit. Dela început a fost Bismarck însuflețit de o vie necesitate, de a sta neforțat în legătură cu cei mai deaprópe ai lui, și a sé pronunța despre tóte franc. Acest instinct înnăscut trebui el în pozițiunea sa oficială, șă-l țină în frâu. Togmai el împărtășitorul ajunse între diplomați, în corporațiunea celor ce tac, căroră secretul, datorință și discrețiune li-s'a făcut în a doua natură. Să șcie cum ș'a ajutat câte-odată: spre a păzi secretul mai bine îl agăța de clopotul cel mare; spre a încurca pe ómeni total, le descoperia tóte.

El fi minția, precum zicea, cu dreptatea. În Martiu 1866 ca ministru president prusesc prânđia la ambasadorul săsesc în Berlin, și soția ambasadorului îi puse în decursul petrecerii întrebarea: „Este adevêrat, Excelență, că veți începe rêsboi contra Austriei și voiți a cuceri Sacsonia?“ Își pòte cineva închipui pe un diplomat din așa numita șcôla veche în fața unei ast-feliu de întrebări. Bismarck din contră rêsponse fòrte amicabil: „De sigur este adevêrat, stimabilă dómna; din prima zi de când sunt ministru nu am avut alte cugete.“ Suriđénd întrebă încă dómna, ca în cazul acesta să sé refugieze la moșia sa din Boemia, sau în castelul ei de Lipsca, și rizénd o sfătui Bismarck la Lipsca: „Dacă voiți să-mi credeți, să nu călătoriți în Boemia. Togmai acolo, și dacă nu mă înșel, togmai în apropierea moșiei D-Vóstră, vom bate pe austriaci.“

Tot cu asemenea franchise a adus deja mai înainte în confusiune cercurile guvernátóre din Londra și Viena. „Eu voi fi necesitat în scurt timp — zise el în Iunie 1862 la masa ambasadorului rusesc în Englitera — a primi conducerea guvernului prusesc. Primu-mi lucru va fi a aduce armata într'o bună reputațiune, și apoi mă voi folosi de primul pretext de a declara rêsboi Austriei, a desființa alianța germană, statele mijlocii și cele mici a-le supune, și a-i da Germaniei sub conducerea Prusiei o unitate națională.“ Societatea tótă încremenii de o ast-feliu de declarațiune nemaiauđită. Domnii sé uitau cu compătimire unul

*) „Fürst Bismarck. Neue Tischgespräche und Interviews“, herausgegeben von H. v. Poschinger. Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart, Leipzig, Berlin, Wien.

la altul: cum el își varsă secretele cu grămada. Nu îl țineau de un om luminat, ci de un simplu fanfaron. Numai Disraeli îl pătrunse cu vederea. „Fiți atenți — strigă el — el știe ce zice.“ Acesta este o manieră foarte rafinată de a aduce pe cineva în confuziune togmai spunându-i adevărul. Este foarte probabil, că Bismarck ș'a scos metoda sa din literatură, poate inconștient. Ca tiner cetia foarte mult având o memorie extraordinară. Dacă nu ar fi devenit cancelarul de fer, ar fi putut deveni un excelent romancier. Cine cunoștea lumea reală cu prisosință, acela poate privi și la lumea visată a poetului. Deosebirea între ambele lumi este mai mică decum se crede. Ambele sunt zidite pe aceleași legi a-le rațiunii, numai că lumea poetului este mai tare predominată de aceste legi, decât lumea reală a faptelor, care nu se poate nici odată de tot emancipa de întempleră arbitrară. A împune acesteia întempleră, a calcula cele ce nu se pot calcula îi succede numai intuițiunii artistice. După Bismarck politica este o artă ca pictura, ca poezia. El are de o mie de ori drept. Punctele de atingere zac foarte aproape unele de altele.

Modul cutezător, de a se juca cu adevărul, nu-i pute fi ministrului constant și în toate cazurile spre folos. Deja în anul 1855 îi profeți amicul său american Motley, că într-o zi va deveni ministru-president, „dacă adevărata sa aproape neînfrinată, nu-i va strămuta drumul.“ Înțelepciunea politică a-lui Bismarck s'a arătat însă mai tare decât această adevărata. Adevărul poate, că l'a spus el la început din iubire de adevăr, apoi din calcul, și în fine poate se vor fi îngrămădit cazurile în cari a fost cu neputință a da adevărului și numai lui onóra. „În viața publică trebuie câte odată să ne abatem dela adevăr“, zise principele Bismarck nu tocmai de mult. Bătrânul împărat german, cătră care rosti el aceste cuvinte, se roși de tot la auzul lor, ér Bismarck se uită repede în altă parte, ca să nu-i măriască perplesitatea. Profesiunea aduce și minciuna cu sine, dacă togmai voim să întrebuițăm această expresiune dură: tăcerea și retăcerea. Fără discrețiune nici Bismarck nu ar fi eșit la cale.

Totuș în ziua, în care nu mai era cancelar, lăcatul căzu de pe gură. Demisiunea îi redădu libertatea cuvântului, și să știe ce întrebuițare mare face de ea. După o tăcere de mulți ani se iveșce trebuința fizică d'a vorbi, d'a vorbi mult, d'a vorbi totdeauna. Libertatea cuvântului a fost pentru principe o adevărată răcoreală, o baie de sănătate. Efectul binefăcător se poate urmări pas de pas. El nu se obicinueșce cu singurătatea, cu vecinica încetare dela lucru. El oftează după ostenelele și greutățile oficiului său, după tot, ce eri l-a necăjit, l-a torturat. În Berlin era o vecinică luptă. Adese-ori numai o critică agitătoare. În fie-care dimineță avea el „să deae pe orologier, care întorče ceasul.“ Și deodată această liniște, această neactivitate! „La început îmi venia curios, deșteptându-mă dimineța și neavând nimic de lucru, decât a-mi întorče orologiul,“ acest orologi, care faptice era un orologi adevărat. Vorbirea îi este pentru trecerea timpului, cea mai mare bucurie; noua lui chemare. Fie-care óspe îi este binevenit. Vorbeșce, discută, critică.

După ce-și ușurează inima, urmează o dispozițiune mai domolă. Ofteză. Niciodată nu i-a fost așa de ușor, ca acuma. „Eu sunt un bărbat tare și plin de viață — zise el în etate de 75 de ani — mă pot acum simți ca om, și sunt vesel, că am scăpat odată de grijile zilnice și de sarcina lucrului.“ Răsună tonuri mai moi. În musică iubeșce cu deosebire cântările în moll. O anumită bunătațe, care ațpise în sufletul bărbatului de fer, se înalță. Poate cineva crede, că plănueșce vr'o răsbunare. Dece și nu! „Răsbunător nu sunt. Óre dece să mă răsbun și asupra cui? Cu mult mai puțin asupra următorilor mei, cari nu mi-au cauzat nici o durere.“ Da, uman este el și față de ómeni, după-ce mai înainte a fost numai față de animale. La Kniephof își ținea vulpi, iar în Petersburg erau Mișco și Mișca 2 urși tineri, animalele de casă a-le lui cele mai plăcute. Sultel și Flörchen, doi câni, domniră multă vreme în Barzin. Tyras, cănele imperial, a ajuns la renume europén. Acesta a murit înainte de căți-va ani în odaia principelui. Să-l lauzim pe el despre acesta. „Câteva minute înainte de mórtea bătrânului și fidelului căne, vorbii cătră el. Nu mai avea putere să-și mișce cõda, dar își deschise ochii, și privind asupra mea, luă fața lui o expresiune care-mi spuse — așa de clar ca și cum ar fi vorbit — că m'a recunoscut, că-mi dice rămas bun.“ Cuvintele acestea tradează o dispozițiune a inimei foarte milostivă. Fierul s'a prefăcut deodată în unt. Următorul lui Tyras I este Tyras II, un dar din partea actualului împărat german. Cu sóța lui Rebeka, formeză el acuma escorta constantă a bătrânului cancelar. Bismarck cu Tyras și Rebeka — acesta este idila din Sachsenwald.

Cine au fost óspeții lui Bismark în Wilhelmsstrasse? Acolo erau la masa lui ministri, oficianți, diplomați, din când în când un artist ca Anton v. Werner, un scriitor ca Paul Lindau. Cu totul alta este masa din Friedrichsruhe. Deputațiuni cetățenești trimise din diferite părți o ocupă. Vin neguțători, industriași, profesori, studenți, pictori, poeți; vin și dõmne și domnisõre. Masa este totdeuna bogat aranjată. Vinul este elementul dătător de viață al petrecerii. Bismarck nu este în bătură diletant, ci și aici este artist. Pentru a fi conșciu de puterea sa zice el, trebuie a se asigura cu o jumătate de sticlă de vin, dar mai bine cu una întregă. — Bismarck și aicea este primus inter pares: „Dacă consumam o sticlă de vin de mosel, și o jumătate de sticlă de champagner, atunci vorbiam în dieta imperială totdeauna mult mai ușor.“ Nici alte soiuri nu sunt desconsiderate. Tõte vinurile franceze, ca cel de bordeaux, burgund etc. sunt gustate. Crispi îi trimete de cel sirecusan. „Xeres“-ul bismarckian încă se bucură de o trecere frumusică. Dealt-feliu el se intereseză de tõte vinurile. După masă se gustă un cognac din un „excelent isvor de cognac,“ și principele îndeamnă pe óspeți: „Poftiți numai, mai am 200 de sticle,“ și premerge însuș cu bun exemplu.

O umbră turbură fericirea. În zilele exilului lui a răposat iubita soție a principelui. A fi soția unui bărbat mare este o problemă foarte grea, și princessa Bismarck a

fost un exemplu de o astfel de femei. Acesta i-a cauzat principelui o durere nespuse de mare.

* „*Victoria*“ institut de credit și economii, societate pe acții. Sediul: **Arad**, casa proprie, strada principală Nr. 2. (vis-à-vis de casa orașului) — întemeiat la 1887. — Capital de acții: fl. 300.000; Fond de rezervă: fl. 70.000. — Primește depuneri spre fructificare, după cari solvesce 5% interese fără privire la termenul de abdicere. Darea de venit după interese încă o solvesce institutul separat. După starea casei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere. Depuneri se pot face și redica și prin postă și se efectuează momentan după sosirea comanda. — Direcțiunea institutului.

Concurs.

Pentru deplinirea postului învățătoresc la școala rom. gr. or. confesională din **Checheșiu**, se scrie concurs cu termen de alegere pe **27 Martiu (8 Aprilie) a. c.**

Emolumentele sunt: în bani gata 180 fl.; în naturale: 10 măși metr. grâu à 6 fl. — 60 fl.; 10 măși metriche cucuruz à 4 fl. — 40 fl.; 4 jugere pământ estravilan — 20 fl., parte fâneați, parte arătoriu; pentru conferință 6 fl., scripturistica 5 fl., 32 metri lemne aduși în curtea școlii din cari este a-se încălzi și sala de învățământ; locuința liberă și grădină de legumi; dela înmormântari mari 40 cr. și mici 20 cr.

Recursele ajustate cuviincios se vor subscrerne Reverendissimului Domn adm. prot. **Lucian Șiepețian** în **Kiszeto** având recurenții a-se prezintă în vr'o **Duminea** ori sârbătore în biserica locală spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântare.

Cei apți de a înființa cor vocal, vor avea preferință. **Checheșiu**, 25 Februaru 1895.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **LUCIAN ȘIEPEȚIAN**, adm. protopresbiteral.

—□—

Pentru deplinirea postului de învățatoriu dela școala gr. or. rom. confesională din **Paniova**, protopresbiteratul **Belințului** se scrie concurs cu termen de alegere pe **23 Martie (4 Aprilie)**.

Emolumentele anuale sunt: 1) În bani gata 142 fl. v. a., 2) Pentru conferință și paușal de scris 17 fl. 20 cr., 3) Curatorul școlii 14 fl. 4) În naturale 20 meși grâu à 3 fl. — 60 fl.; 20 meși cucuruz à 2 fl. 40 fl. la olaltă 100 fl., 5) 36 metri lemne aduse în curtea școlii, din cari are a-se încălzi și sala de învățământ., 6) 6 jugere pământ parte arătoriu parte fâneațe à 10 fl. — 60 fl., 7) Cuartir liber cu grădină de legumi; 8) Dela fie-care înmormântare 20 cr.

Recursele cuviincios ajustate să se trimită Prea Onoratalui Domn administrator protopresbiteral **Lucian Șiepețian** în **Kiszeto**, având recurenții în vre-o **Duminea** ori sârbătore a-se prezenta în biserica locală spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântările bisericicești.

Cei apți a instrua corul vocal vor fi preferiți.

Dat din ședința comitetului parochial gr. or. rom. ținută în **Paniova** în 27 Faur st. v. 1895.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **LUCIAN ȘIEPEȚIANU**, adm. protopresbiteral.

—□—

Se scrie concurs pentru următoarele parochii:

a) **Iarcoș**, cu $\frac{1}{2}$ sesiune pământ, bir câte o măsură de cucuruz dela fiă-carea casă și care sunt 60; — și stolele usuete, cari tôte la olaltă fac suma de 300 fl. — Terminul de alegere la **19 Martiu c. v.**

b) **Mustești**, cu o sesiune pământ, bir dela 85 case și stolele usuete; tôte la olaltă fac 405 fl. — Terminul de alegere la **25 Martiu c. v.**

Recurenții sub durata concursului se vor prezenta vre-odată în biserica și-și vor substerne recursele pe calea oficiului protopresbiteral din **Buteni (Butyin)**.

Buteni, la 16 Februaru 1895.

Comitetele parochiale.

În conțelegere cu: **CONSTANTIN GURBANU**, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru deplinirea capelăniei temporale, sistemisată pe lângă parochul **Aureliu Popovici** din **Chișoda**, (protopresbiteratul **Timișorii**), se scrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în fôia diecesană „**Biserica și Școala**.”

Parochia fiind de clasa a doua, capelanul ales va folosi jumătatea venitelor parochiale, de după carea va purta și sarcinile publice. De locuință va avé să se îngrijescă alesul capelan.

Recursele ajustate conform prescrișelor statuare și regulamentare, adresate comitetului parochial de acolo, sunt a se trimite la oficiul protopresbiteral din **Timișóra** (**Fabric**); ér recurenții vor avé să se prezente cu observarea §-lui 18 din Regulamentul pentru parochii, în vre-o **Duminea** ori sârbătore în s. biserica de acolo, spre a-și arăta desteritatea omiletică și rituală.

Din ședința comitetului parochial, ținută la 6/18 Februaru 1895.

Comitetul parochial.

Cu consensul protopresbiterului tractual: **Dr. TR. PUTICĂ**, m. p.

—□—

Se scrie concurs pentru următoarele stațiuni învățătoresci:

a) **Berinderi**, cu salariu de 60 fl. 4 șinice grâu și 4 cucuruz, 9 jugere pământ, 8 stângeni de lemne, din cari a învățătorului 5 stângeni, venite cantorale 10 fl. — Tôte la olaltă fac 204 fl. — Terminul de alegere la **26 Martiu c. v.**

b) **Mustești**, cu salariu de 123 fl. 4 șinice grâu, 4 jugere pământ, 8 stângeni lemne, din carele 5 pentru învățătoriu, venite cantorale 10 fl. — Tôte laolaltă 206 fl. — Terminul de alegere la **25 Martiu c. v.**

c) **Susani**, cu salariu 80 fl. 6 șinice bucate, 1 juger pământ, 8 stângeni lemne din cari 5 pentru învățător, venite cantorale 14 fl. — Tôte laolaltă 160 fl. — Terminul de alegere la **28 Martiu c. v.**

La tôte trei stațiunile este cuartir și grădină.

Stațiunile aceste fiind ocupate de învățători interimali fără deplină cualificațiune formală, recurenții prin atestate vor trebui să dovedescă că au depus esamenul de cualificațiune și se vor prezenta în vre-o **Duminea** la biserica, éră recursele le vor substerne pe calea oficiului inspectoral din **Buteni**.

Buteni, la 16 Februaru 1895.

Comitetele parochiale.

În conțelegere cu: **CONSTANTIN GURBANU**, m. p. protopresbiter, inspector cerc. de școle.

—□—